

נספחים

מפקדי ממו"ם

מרדכי קיקיון
ראש ממו"ם הראשון

יולי 1959-דצמבר 1967

אל"ם ד"ר מנחם דיסון
ראש ממו"ם השני

דצמבר 1967-יולי 1973

אל"ם רוממיה הלוי-סגל
ראש ממו"ם השלישי

יולי 1973-יולי 1978

מפקדי מר"ם

אל"ם משה נדיר
מפקד מר"ם הרביעי

יולי 1978-דצמבר 1979

אל"ם יוסף שיפטן
מפקד מר"ם החמישי

דצמבר 1979-מרס 1981

אל"ם שריה זיו
מפקד מר"ם השישי

אפריל 1981-יוני 1982

אל"ם אבי פרי
מפקד מר"ם השביעי

יולי 1982 - אוקטובר 1984

אל"ם יצחק מלאך
מפקד מר"ם השמיני

נובמבר 1984 - נובמבר 1987

תא"ל אלי גונן
מפקד מר"ם התשיעי

נובמבר 1987 - מאי 1992

מפקדי מר"ם

אל"ם גיורא אולמן
מפקד מר"ם העשירי

מאי 1992 - יולי 1994

אל"ם מירי קדמיאל
מפקדת מר"ם האחת עשרה

אוגוסט 1994 - יולי 1999

אל"ם צבי גליכמן
מפקד מר"ם השנים עשר

ספטמבר 1999 -

מרדכי קיקיון

(1993 - 1915)

ראש ממר"ם הראשון

מרדכי קיקיון נמנה עם דור המייסדים של ממר"ם, וראוי הוא לזכות הראשונים. קיקיון עמד בראש המרכז מראשיתו, ועסק במלאכת ההקמה והבנייה, נוסף על מלאכת רכישת המחשב, המשאומתן והעמידה על הפרטים הגדולים והקטנים.

קיקיון נולד ברוסיה ב־1915, ועלה לארץ ב־1924. בשנת 1938 התמנה לגזבר ה'הגנה' וב־1947 הקים את מינהל התשלומים (מת"ש) של ה'הגנה'. ב־1952 היה ממקימי הרשות לפיתוח אמצעי לחימה (רפא"ל), ומ־1954 שימש כחשב המשביר המרכזי. ב־1959 קרא שמעון פרס, מנכ"ל משרד הביטחון, לקיקיון, זאת בהמלצתו של מוניה מרדור, מנהל רפא"ל וידיד קרוב של קיקיון, לתרום ממיומנותו להקמת ממר"ם. ב־26 ביוני 1959 חתם ראש אג"ם, האלוף יצחק רבין, על מינויו לראש ממר"ם הראשון.

מרדכי קיקיון – שכונה על־ידי חבריו "קיקי" – החל מייד במלאכת הקמת ממר"ם מן היסוד ועד הטפחות. הוא בנה, יש מאין, הודות ליכולת הארגונית והפיננסית המיוחדת שלו. ההתחלה היתה צנועה מאוד: חצי שולחן בחדרו של מרדור בקריה, ומשם ניצח על מלאכת בניית ממר"ם במחנה השלישית הראשית. קיקיון ידע להלך בין הטיפות וניצל להשגת מבוקשו את כפיפות ממר"ם הכפולה: מחד גיסא, יחידת סמך של משרד הביטחון והוא עצמו אורח, עובד המשרד, ומאידך גיסא, יחידה צבאית לכל דבר. כאשר היה זקוק למימון תקציבי, פנה למשרד הביטחון, שם היה הכסף, וכאשר רצה כוח־אדם ודרגות, פנה לצה"ל, מקור הסמכות השני.

קיקיון יצא פעמים רבות לחו"ל, כדי לבחור מחשב, שיתאים לצורכי צה"ל ומערכת הביטחון, בהתאם להערכה שהיתה באותה תקופה, כי מחשב אחד יספיק לכל צורכי המדינה. קיקיון התמודד מול גופי מיכון אחרים בארץ, כמו המרכז למיכון משרדי (מל"ם) ויחידת שירות עיבודים ממוכנים של מס הכנסה (שע"ם), שניסו להשפיע על בחירת המחשב. קיקיון גם הפעיל את השפעתו כדי שהגופים האלה ירכשו מחשב זהה לזה שבו בחרה מערכת הביטחון. בקרב הזה הוא לא הצליח, וכל גוף רכש לעצמו מחשב מסוג אחר. קיקיון נטל תפקיד פעיל בתהליך המשאומתן עם חברת 'פילקו', שממנה נרכש המחשב

טקס הפרידה ממרדכי קיקיון. מברך:
אלוף רחבעם זאבי, חנוכה 1967

הראשון. לימים התגאה קיקיון (ובצדק) בכך שהצליח לקבל הנחה משמעותית במחיר המחשב, על אף שחברי משלחת הרכש של משרד הביטחון בארצות־הברית, שהיו ממונים על ניהול המשאומתן, לא האמינו כי ניתן לעמוד על המקח עם חברה אמריקנית, להוריד את המחיר ולשפר את התנאים, דבר שלא נשמע עד אז. במקביל לתהליך רכישת המחשב, אירגן קיקיון בארץ את הקמת ממר"ם. הוא גייס כוח־אדם מעולה, דאג להדרכתו ועשה ימים רבים במסדרונות המטה הכללי, בניסיונות לשכנע את חברי המטכ"ל בחשיבות רכישת המחשב. כבר אז הבין קיקיון את חשיבותם של יחסי

הציבור לקידום היחידה החדשה. כאשר מפקד חיל האוויר, האלוף עוזר ויצמן, הביע את התנגדותו לרכישת מחשב, כיוון "שבכסף זה ניתן לבנות מסלול נוסף בבסיס חצרים," הבין קיקיון את גודל האחריות שנפלה בחלקו ועשה מלאכתו במשנה זהירות ובמטרה להפחית את ההוצאות עד כמה שניתן. קיקיון הרבה להזמין מבקרים לממר"ם, בהם ראשי הצבא ומערכת הביטחון, ראשי המדינה, ובהם ראש הממשלה לוי אשכול, וראשי המשק, כדי להסביר להם, בגאווה לא מוסתרת, את מסתרי הפלא החדש. כמו כן דחה בתוקף התקפות על ממר"ם מצד עיתונות עוינת, כמו זו של אורי אבנרי, עורך העולם הזה, שתקף את רכישת המחשב וכינה אותו "שיגעון גדלות של המערכת."

שואל לביא, מוותיקי ממר"ם, סיפר כי סגנון הניהול של קיקיון היה "ניהול תוך כדי הליכה" (MBW - Management By Walking), ניהול תוך כדי הליכה. כל בוקר היה נכנס לחדרים בממר"ם ומקדים ברכת בוקר טוב לעובדים, היה הולך לבקר בענפים ובמדרגים והתעניין בכל אחד ואחת, "כדי להאזין למוזיקה שמאחורי המילים" ויש אומרים, כי "היו לו סיכות בישבן." הוא לא התנשא ולא התבודד במגדל השן.

קיקיון היה מהוגי הרעיון, שגם יושם, להפוך את ממר"ם ליחידת משק סגור, שעל-פיו התבסס התקציב על הכנסות בגין מתן שירותים לצרכנים. היינו, ממר"ם מכר שירותים וזמן מחשב הן לצרכנים בצה"ל ובמערכת הביטחון, כמו התעשייה האווירית, והן לגופים חיצוניים, כמו מכון ויצמן, הטכניון והאוניברסיטאות. עוד לפני הגעת המחשב לממר"ם, פעל קיקיון לאיתור גופים שלהם ניתן למכור שירותי עיבוד נתונים. בכך תרם לעצמאות ממר"ם ולקידומו ללא עיכובים ביורוקרטיים.

ב-1967 סיים קיקיון את תפקידו בממר"ם וקיבל על עצמו להקים מרכז מחשבים חדש - מרכז המחשוב ברפא"ל. הסיבות לעזיבתו של קיקיון היו שונות. קיקיון עצמו טען, כי בצה"ל לא הבינו את החשיבות שבהקמת מערך תקשורת מחשבים, אותו ניסה לקדם. צמרת צה"ל סברה, כי ניתן להסתפק באמצעי התקשורת הקיימים, ולא היה צורך בהתקנת תקשורת שהצריכה רכישת ציוד חדש. משלא נתנו לו לפעול כהבנתו, הסיק מסקנות והעדיף לפרוש. ייתכן גם, כי רצונו של צה"ל להגביר את כפיפות ממר"ם אליו באמצעות מינוי קצין בכיר כמפקד היחידה, תוך ניצול תקלה במחשב שהתרחשה במלחמת ששת הימים, זירזה את פרישתו.

על אף פרישתו מממר"ם לא עזב קיקיון את עולם המחשבים. בשנים 1971-1972 כיהן כיו"ר האיגוד הישראלי לעיבוד אינפורמציה (איל"א), שהעניק לו ב-1988 את התואר יקר איל"א, כהערכה לפועלו ולתרומתו לקידום המחשוב בישראל. ב-1973 מונה ליועץ משרד האוצר לענייני מחשבים, וב-1978 נמנה עם הצוות שזכה בפרס קפלן על הקמת מרכז המחשבים ברפא"ל. עד לפטירתו בדצמבר 1993 שימש כיועץ לגופים ביטחוניים וכלכליים בתחום עיבוד הנתונים והיה חבר בוועדות שונות לקידום המחשוב בארץ. מרדכי קיקיון היה איש החזון והמעשה, שיצק יסודות איתנים לממר"ם ולתעשיית המחשוב בארץ, אדם רב פעלים, "הכוהן הגדול" של טכנולוגיית המידע. יהי זכרו ברוך.

ראש ממר"ם הראשון, מרדכי קיקיון.
מרצה במסגרת תפקידו כיו"ר איל"א.
1972

לוח קיצורים וראשי תיבות

עברית

יענ"א - יחידת עיבוד נתונים אפסנאיים	אג"א - אגף אפסנאות
יק"ל - יחידת קישור ללבנון	אג"ם - אגף המטה הכללי
מא"ם - מיכון אג"ם ומפקדות	אג"ת - אגף התכנון בצה"ל
מד"ר - מדריך ראשי	אוח"ע - אזור חבל עזה
מ"ה - מערכת הפעלה	אט"ל - אגף טכנולוגיה ולוגיסטיקה
מה"ד - מחלקת הדרכה	איו"ש - אזור יהודה ושומרון
מו"פ - מחקר ופיתוח	איל"א - איגוד ישראלי לעיבוד אינפורמציה; כיום: האיגוד הישראלי לטכנולוגיית המידע. נקרא בתחילה איל"ן
מטכ"ל - המטה הכללי	אילת"ם - איגוד לתכנון ולמחקר בע"מ
מ"י (ענף) - מערכות ייעודיות	אכ"א - אגף כוח-אדם
מכ"א - מרכז כוח-אדם	אכ"ס - אגף הכספים במשרד הביטחון
מל"ם - מרכז למיכון משרדי	אל"ם - אלוף משנה
מל"ן - מרכז לעיבוד נתונים של משרד הביטחון	אמ"ן - אגף מודיעין
מ"מ - ממלא מקום	אמ"ץ - אגף מבצעים
ממד"ס - מרכז מדעי והנדסי של חיל האוויר	אמ"ת - אגף מחקר ותכנון במשרד הביטחון
ממ"ח - משרד ממוחשב	אמל"ח - אמצעי לחימה
ממח"י - מרכז מחשבים חיל ים	אמצ"י - איגוד משתמשי ציוד יבמ
ממ"ט - מרחב מוגן טף	א"צ - ארכיון צה"ל
ממט"ל - מרכז מחשוב טכנולוגי לוגיסטי	בה"ד - בסיס הדרכה
ממכ"א - מרכז מיכון כוח-אדם	במ"ם - ביטחון מידע מחשבים
ממ"ס - מרכז למיכון וסטטיסטיקה	בסמ"ח - בית-הספר למקצועות המחשב
ממר"ם - מרכז מחשבים ורישום ממוכן, וכיום, מרכז מחשבים ורשתות תקשורת נתונים	בקו"ם - בסיס קליטה ומיון
ממת"ם - מערכות מידע תהליכים ומחשוב של חיל הים	הג"א - הגנה אורחית
מנה"ר - מנהלת (או מינהל) הרכשה במשרד הביטחון	ח"א - חיל האוויר
מנכ"ל - מנהל כללי	חי"ק - חיל הקשר
מסו"ר - מדור סימול ורישום	חמ"ן - חיל המודיעין
מענ"א - מרכז עיבוד נתונים אפסנאיים	ח"ן - חוכמת הנסתר
מפ"ש - מיליוני פקודות בשנייה	יא"ל - יחידת אכ"א למחשב
מצל"ח - מרכז ציוד לחימה וחלפים	יא"ם - יחידת אג"ם למחשב
מק"ב - מדור קישור למחשב	יח"י - יחידת חיל הים למחשב
מק"ט - מספר קטלוגי	יח"ם - יחידה מיוחדת
מקשר"ר - מפקדת קצין קשר, אלקטרוניקה ומחשבים ראשי	יחל"ם - יחידה חילית למיכון מודיעין
מרב"ד - מרכז רישום ביקורת ודיווח	יע"ם - יחידת עיבוד מרכזית
מש"א - מרכז שיקום ואחזקה	
משהב"ט - משרד הביטחון	
משו"ב - מרכז שליטה ובקרה	

מ"מ - ראש מחלקה	מת"ם - מחלקה לתפקידי מטה
רמטכ"ל - ראש המטה הכללי	מת"ש - מינהל התשלומים
רנ"ג - רב-נגד	נל"ן - נקודה לנקודה
רנ"י - רישום נתונים ישיר	סא"ל - סגן אלוף
רס"ב - רב-סמל בכיר	סד"כ - סדר-כוחות
רס"ח - רישום, סטטיסטיקה וחשוב	סמ"ר - סמל-ראשון
רס"ן - רב-סרן	ספ"כ - סגל פיקוד כללי
רס"ר - רב-סמל ראשון	עמ"ט - עבודת מטה
רע"ן - ראש ענף	ענ"א - עיבוד נתונים אוטומטי
רפא"ל - רשות לפיתוח אמצעי-לחימה	ענ"מ - עיבוד נתונים ממוכן
רת"ם - רשת תקשורת מקומית	פוי"ם - בית-ספר בין-זרועי לפיקוד ולמטה
שו"ב - שליטה ובקרה	פוי"ש - פיקוד ושליטה
של"ר - שלישות ראשית, שליש ראשי	פח"ע - פעילות חבלנית עוינת
שע"ם - שירות עיבודים ממוכנים של מס הכנסה	פק"א - פקודת ארגון
תא"ל - תת-אלוף	צד"ל - צבא דרום לבנון
ת"ב - [ענף] תוכנה בסיסית	צל"ם - ציוד לחימה מבוקר
תו"ב - תכנון ובקרה	צפ"ה - צוות פיתוח הדרכה
תוא"ר - תכנון וארגון	קמ"ג - קריה למחקר גרעיני
תיב"ם - תכנון ייצור באמצעות מחשב	קשר"ר - קצין קשר, אלקטרוניקה ומחשבים ראשי
תל"ם - תכנון לפי מצבים	רא"ל - רב-אלוף
תע"ש - תעשייה צבאית	רח"ט - ראש חטיבה
תקנ"ם - תקשורת נתונים	רמ"ד - ראש מדור
תקשו"ב - תקשורת ומחשוב	

* * *

Common Business Oriented Language — COBOL
 Central Processing Unit — CPU
 Electronic Discrete Variable Computer — EDVAC
 Electronic Numerical Integrator — ENIAC
 and Calculator
 Formula Translation — FORTRAN
 International Business Machines — IBM
 International Peripheral Equipment — IPE
 Information Technology — IT
 Job Entry Subsystem — JES

אנגלית

Arab Computer Systems — ACS
 Atomic Energy Commission — AEC
 Algorithmic Language — ALGOL
 Advanced Memory Systems — AMS
 American National Standard for— ASCII
 Information Interchange Code
 Binary Automatic Computer — BINAC
 Control Data Corporation — CDC
 Cost, Insurance, Freight — CIF

Reduced Instruction Set Computer — RISC	Local Area Network — LAN
Shift Left Register A — SLA	Mainframe — MF
System Network Architecture — SNA	Million Instructions Per Second — MIPS
Single Point Of Contact — SPOC	Massachusetts Institute of Technology — MIT
Transac Assembler Compiler — TAC	Multi Tasking with Fixed — MFT
Transaction Processing Monitor — TPM	number of Tasks
Transfer register A to Memory — TAM	Mean Time Between Failures — MTBF
Transfer Memory to Register A — TMA	Multiple Virtual Storage — MVS
Transac Users Group—TUC	Network Information — NICE
Universal Buffer Controller — UBC	Control Environment
Universal Automatic Computer — UNIVAC	New Technology [Microsoft] — NT
Wide Area Network — WAN	Operating System— OS
Weizmann Automatic Calculator — WEIZAC	Queued Telecommunication — QTAM
World Wide Web — WWW	Access Method

...